

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

МІЖГІРСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

ПРОГРАМА

вступного іспиту з української мови

у формі диктанту

**Положення
про проведення вступних випробувань
з української мови у формі екзамену
(диктанту)**

- Вступні випробування до вищого навчального закладу I рівня акредитації (на базі 9 класів) з української мови проводяться у формі письмового екзамену (диктант) або співбесіди для осіб, котрі визначені у відповідності до наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Умов прийому на перший курс вищих навчальних закладів України”.
- Вступники, які подали заяви про вступ на навчання за державним замовленням, за контрактною основою, складають екзамен з української мови (диктант). Робота оцінюється за чотирма рівнями навчальних досягнень, що відповідають 12-ти бальній системі (критерії оцінювання додано).
- Вступники, які не атестовані з української мови, складають вступні випробування з російської мови відповідно до вимог даного Положення щодо екзамену з української мови.
- Випробування мають бути документально зафіксовані. Письмові роботи (диктант) виконуються на аркушах-вкладках, на яких не допускаються будь-які умовні позначення, що розкривали б авторство робіт. Шифрування та дешифрування робіт здійснюється відповідальними особами згідно з вимогами методичних рекомендацій та законодавства.
- Тривалість письмового екзамену (диктант) з української (російської) мови встановлюється для груп у межах 60 хвилин.
- До участі в конкурсі допускаються абітурієнти, котрі виявили середній, достатній і високий рівні знань.
- Консультації перед вступними випробуваннями охоплюють основні систематизовані питання Програми з української (російської) мови для середньої загальноосвітньої школи, аналіз типових помилок вступників попередніх років з урахуванням системи законів і правил української орфографії та пунктуації відповідно до українського правопису. Особливу увагу вступників слід звернути на дотримання єдиного мовного режиму, правил переносу частин слів, культури усного та писемного мовлення.

Письмовий екзамен (диктант) Пояснювальна записка.

Письмовий екзамен з української (російської) мови передбачає в першу чергу перевірку знань системи законів і правил української орфографії та пунктуації, тому тексти диктантів добираються відповідно до вимог щодо рівня знань з мови, умінь і навичок грамотного письма, визначених рекомендаціями та вимогами (Програми для середньої загальноосвітньої школи. Рідна мова. 5-11 класи. – К.; Шкільний світ, 2001), українського правопису (Український правопис /НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови – 5-те вид., стереотип. – К.; Наукова думка, 1996). Екзамен передбачає перевірку рівнів орфографічних, пунктуаційних, граматичних знань і умінь, а також володіння культурою писемного мовлення.

Тексти диктантів, що пропонуються на вступних екзаменах, включають орфограми та пунктограми, які порівняно часто зустрічаються, відображаючи істотні сторони українського правопису, перевіряються правилами і вивчались за програмою в загальному курсі української мови. Добираються, укладаються зв'язні, доступні за змістом тексти, неускладнені, які не зберігають авторську орфографію та пунктуацію. Тексти адаптовані відповідно до правопису української мови, згідно з нормами сучасної літературної української мови. Орфографічні та пунктуаційні правила мають бути представлені в кожному тексті достатньою кількістю прикладів, у т.ч. 4-5 складними випадками, винятками з правил правопису (наприклад, орфограмами на правопис ненаголошених голосних у словникових словах чи на правопис великої букви у складних власних назвах, пунктограмами в складних безсполучникових реченнях чи при відокремлених членах речення тощо). У разі орфографічної чи пунктуаційної складності тексту обсяг не повинен перевищувати 180 слів (для абітурієнтів, які мають базову освіту, 9 кл.) Обсяг диктанту повинен відповідати нормам і вимогам Програми і складати 190 -200 слів (на базі неповної середньої загальноосвітньої школи – 9 кл.). У визначенні кількості слів у диктанті враховуються як самостійні, так і службові слова.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в тому самому слові, яке повторяється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою;
- помилки на те саме правило, але в різних словах вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі і не грубі помилки.

Одна негруба помилка не враховується, але впливає на виставлення оцінки як виправлення при підрахунку кількості помилок. Дві не грубі помилки враховуються як одна груба.

До негрубих відносяться помилки:

- у складних винятках з усіх правил;
- у написанні великої літери в ускладнених (чи маловідомих) власних назвах;
- у разі, коли замість однієї пунктограми поставлена інша, допустима в даному випадку;
- при заміні українських букв російськими (у разі фонетичної відповідності)
- у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (*ніхто інший не...*, *не хто інший, як...*);
- при пропуску одного із сполучуваних знаків або порушенні їх послідовності.

Підкреслюються, але не враховуються помилки, що спотворюють звуковий склад (“дулпо” замість “дупло”), пропуск абзаців. Пропуск абітурієнтом у тексті диктанту слова з орфограмою враховується як груба помилка.

Виправлення неправильного написання на правильне підкреслюються, як помилки не виносяться, але при наявності в диктанті більше п'ятих виправлень чи більше п'ятих уникань переносу слів оцінка знижується на один бал (але не веде до зниження кількості балів, що визначають початковий рівень знань – 1, 2, 3), про що екзаменатор робить запис біля виставленої оцінки.

Бали, що визначають високий рівень знань абітурієнта (12, 11, 10), не виставляються за наявності

трьох і більше виправлень, а екзаменатор записує мотивацію виставленої оцінки.

Наприклад: 0 – “11” (одинадцять балів – високий рівень знань). За відсутності помилок оцінка знижена на один бал, бо в роботі допущено виправлення. Підписи екзаменатора і голови предметної екзаменаційної комісії.

ПРОГРАМНІ ВИМОГИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. *Фонетика.*

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв **я, ю, є, ї, щ**. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування **у-в, і-й**.

Тема 2. *Лексикологія. Фразеологія.*

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази.

Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми.

Тема 3. *Будова слова. Словотвір.*

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [о], [е] у складних словах.

Тема 4. Морфологія. Орфографія.

4.1. Іменник

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

4.2. Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

4.3. Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості, складні й складені. Типи відмінювання кількісних числівників:

- 1) один, одна;
- 2) два, три, чотири;

- 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят;
- 4) сорок, дев'яносто, сто;
- 5) двісті — дев'ятсот;
- 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд;
- 7) збірні;
- 8) дробові.

Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

4.4. Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

4.5. Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідміновані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

4.6. Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників разом і через дефіс.

4.7. Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиначні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

4.8. Вигук

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

Тема 5. Синтаксис.

5.1. Словосполучення.

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

5.2. Речення.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

5.2.1. Просте двоскладне речення.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні.

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

5.2.3. Односкладні речення.

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

5.2.4. Речення з однорідними членами.

Узагальнюючі слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнюючі члени речення. Розділові знаки в реченні з однорідними членами.

5.2.5. Складне речення.

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова;
- 2) інтонація.

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок

між частинами складного речення.

5.2.5.1. Складносурядне речення.

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

5.2.5.2. Складнопідрядне речення.

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

5.2.5.3. Безсполучникове складне речення.

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

5.2.5.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

5.3. Способи відтворення чужого мовлення.

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Тема 6. Стилїстика.

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

Норми оцінювання за 12-ти бальною системою

	бали	Кількість допущених помилок
Високий	12	–
	11	1 (негруба)
	10	1
Достатній	9	1+1(негруба) -2
	8	3-4
	7	5-6
Середній	6	7-8
	5	9-10
	4	11-12
Початковий	3	13-14
	2	15-16
	1	17-18

Диктант оцінюється однією оцінкою (в балах), виходячи з нормативів відповідно до Програми для загальноосвітніх навчальних закладів (Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5-11 класи.-К. : Шкільний світ, 2001).

Екзаменатор цифрами виносить кількість допущених помилок, виставляє оцінку в балах, робить запис словами та ставить підпис, наприклад:

1– “10” (десять – високий рівень знань). Підпис.

Правильність оцінки підтверджено підписом екзаменатора. Голова предметної екзаменаційної комісії додатково перевіряє роботи з оцінками, що відповідають високому та початковому рівням знань (12, 11, 10 або: 1, 2, 3), а також п'ять процентів інших робіт, підтверджуючи їх перевірку особистим підписом.

При визначенні правильності переносів слід керуватися орфографічними правилами переносу слів (Український правопис / Національна академія наук України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови - 5-те видання, стереотип.-К.; Наукова думка, 1996,-58-59).

Частини слів з одного рядка в другий слід переносити за складами: *гай-ка, зо-шит, книж-ка, ко-ло-дязь, паль-ці, са-дів-ник, Хар-ків*.

При цьому:

1. Не можна розривати сполучення літер **дж, дз**, які позначають один звук. Отже, переносити можна лише так: *гу-дзик, хо-джу*. Якщо **дж, дз** не становлять одного звука (це буває, коли **д** належить до префікса, а **ж** або **з** -до кореня), то їх слід розривати: *над-звичай-ний* (а не *на-дзвичайний*), *під-жив-ляти*, (а не *пі-дживляти*).
2. Апостроф і м'який знак при переносі не відокремлюються від попередньої літери: *бур'-ян* (а не *бур -'ян, бу-р'ян*), *кіль-це* (а не *кіл-ьце*), *Лук'-ян* (а не *Лук- 'ян*), *низь-ко* (а не *низ-ько*).
3. Одна літера не залишається в попередньому рядку й не переноситься в наступний: *ака-де-мія* (а не *а-кадемія*), *Ма-рія* (а не *Марі-я*), *олі-вець* (а не *о-лівець*). Так само не можна поділяти на частини для переносу такі двоскладові слова, як *або, моя, око, шия* тощо.
4. При переносі складних слів не можна залишати в кінці рядка початкову частину другої основи, якщо вона не становить складу: *багатоступінчастий* (а не *багатос-тупінчастий*), *восьми-гранний* (а не *восьмиг-ранний*), *далеко-східний* (а не *далекос-хідний*).
5. Не можна розривати ініціальні аббревіатури, а також комбіновані аббревіатури, які складаються з ініціальних скорочень цифр: *АЕС, ЛАЗ-105, МАГАТЕ, МАУП, ПБМК*.
6. У решті випадків, які не підходять під викладені вище правила, можна довільно переносити слова за складами: *Дні-про* й *Дніп-ро*, *Оле-ксандра* й *Олек-сандра*, *се-стра* й *сест-ра*. Це правило поширюється й на суфікси: *бли-зький* і *близь-кий*, *видавництво* і *видавницт-во*, *галицький* і

галиць-кий, росій-ський і російсь-кий, убо-зтво, убоз-тво й убозтво, суспільс-тво суспільст-во й суспіль-ство.

Консультації перед вступними випробуваннями охоплюють основні систематизовані питання програми з української (російської) мови для середньої загальноосвітньої школи, аналіз типових помилок попередніх років з урахуванням системи законів і правил української орфографії та пунктуації відповідно до українського правопису.

Особливу увагу вступникам слід звернути на дотримання єдиного мовного режиму.

Зі змістом даного Положення абітурієнти мають право ознайомитися під час подання документів і на консультації.

Оцінки за екзамен оголошуються не пізніше наступного дня.